

Байдулла А.М., Мусиралиева Ш.Ж., Болатбек М.А.

Қазақстандағы Ақпараттық Қауіпсіздік тұрғысындағы маңызды мәселелердің бірі-экстремистік топтарды анықтау болып табылады. Экстремизм-бұл жалпы қабылданған ережелерді, нормаларды, заңдарды елемей ғана емес, сонымен бірге теріс әлеуметтік құбылыс. Заманауи экстремизм-ең жойқын құбылыстардың бірі. Бүгінгі таңда мемлекеттің барлық сегменттерінде жүргізіліп жатқан қажетті көптеген реформалар үшін экстремизм жетістікке жету жолында айтарлықтай қауіп төндіреді.

Веб-технологиялардың кеңінен таралуы экстремистік қылмыстарды жасау тәсілдерінің айтарлықтай өзгеруіне алғышарттар жасайды. Ғаламдық Интернет желісінің, әлеуметтік, жергілікті және файл алмасу компьютерлік желілерінің әлеуеті мен коммуникациялық мүмкіндіктерін экстремизм идеологтары өз идеяларын танымал ету, жаңа жақтастарды тарту, деструктивті күштерді қаржылық қолдауды ұйымдастыру үшін ақпараттық алаң ретінде пайдаланады. Ақпараттық технологиялар мен экстремизм арасындағы қарым-қатынас екі жақты. Бір жағынан, ақпараттық технологиялар террористердің заңсыз әрекеттері үшін мүмкіндіктерді айтарлықтай кеңейтеді. Екінші жағынан, қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар дәстүрлі әдістермен ұтымды үйлесімде терроризмнің өзімен күресудің тиімді құралы бола алады.

Экстремистік топтармен күресу үшін деректерді жинау, талдау, шешім қабылдау технологиялары қолданылады.

Деректерді жинау технологиялары негізінен сенсорларды, сенсорлық желілерді енгізу және көптеген түрлі көздерден ақпаратты біріктіру технологияларымен ұсынылған.

Деректерді талдау және шешім қабылдау технологияларына: шешім қабылдаушылардың өзара әрекеттесу технологиялары, шешімдерді таңдау және негіздеу, мәтіндерді талдау, болжамды модельдеу, табиғи тілді өңдеу. Осы технологиялардың көмегімен сіз террористердің іс-әрекеті үлгілерінің модельдерін жасай аласыз және олардың арасындағы объектілер мен байланыстарды үлкен деректер массивінен алып, экстремисттердің ықтимал әрекеттері мен қарсы стратегияларын тексере аласыз, көптеген мультимедиялық деректерді, көптілді сөйлеу мен мәтінді іздей және қолдана аласыз, терроризмге қарсы іс-қимылдың ықтимал шешімдері мен болжамды стратегияларын таңдай аласыз.

Шешімдерді таңдау және негіздеу, сондай-ақ шешім қабылдаушылардың өзара іс-қимылын қолдау технологиялары: шешімдер қабылдаудың оңтайландыру әдістері және білімге және логикалық қорытындыға негізделген әдістер негізінде міндеттерді шешуге; террористердің ықтимал немесе күтілетін іс-қимылдарын ұсыну элементтерін айла-шарғы жасауға; әртүрлі көздерден келіп түскен кіріс деректерін ситуациялық ақпаратқа және ситуациялық ақпаратты операциялық білімге айналдыруға мүмкіндік береді.

Берілген мақала Қазақстан Республикасының цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігінің тапсырысы бойынша ғарыштық қызмет және ақпараттық қауіпсіздік саласындағы қолданбалы ғылыми зерттеулер бағытындағы "Мәтіндегі экстремистік бағытты анықтау үшін веб-ресурстардағы семантикалық талдау модельдерін, алгоритмдерін құрастыру және кибер-криминалистика құрал-жабдықтарын әзірлеу" жобасы аясында жазылды, ЖТН АР06851248.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Threat Modeling: Designing for Security
2. The Practice of Network Security Monitoring: Understanding Incident Detection and response